

Hudobno-scénická tvorba skladateľov pôsobiacich v Bratislave (Posonium, Preßburg, Pozsony) v období klasicizmu a dostupnosť ich zachovaných prameňov

Jana Kubáň

Úvod

V období klasicizmu patrila Bratislava medzi významné kultúrne strediská Uhorska, čo sa vo veľkej miere odzrkadľovalo aj na kvalite hudobného života. Zakladali sa šľachtické orchestre, organizovali sa súkromné a verejné koncerty (sprístupnené verejnosti vďaka cirkevnému hodnostárovi prímasovi Jozefovi Baťánovi/Batthyánovi), uskutočňovali sa divadelné podujatia a naďalej pretrvávala tradícia pestovania hudby v kostoloch a kláštoroch. Aj cisárovná Mária Terézia (1717 – 1780) zastávala kladný postoj k umeniu a svetským hudobným druhom, o čom svedčí aj fakt, že bola prítomná pri súkromnom uvedení melodrámy *Andromeda und Perseus* od Antona Zimmermanna.¹ Po „zlatej ére“ vlády Márie Terézie nastáva úpadok kultúrneho života v Bratislave, najmä po roku 1783 počas vlády Jozefa II. v dôsledku straty úlohy hlavného mesta historického Uhorska.² Premiestnenie centrálnych úradov do Budína zapríčinilo aj pokles obyvateľstva v meste, v dôsledku čoho sa z mesta odsťahovala aj väčšia časť šľachty.³

Problematika hudobno-scénickej tvorby tohto obdobia v Bratislave nebola doteraz súhrnne spracovaná, ale významné poznatky a podnety poskytujú vedecké práce Dariny Múdrej. Ďalším významným zdrojom pre predkladanú štúdiu je výskum Ágnes Sasovej, ktorá sa podrobne venovala skladateľom Jurajovi Družeckému a Johannovi Evangelistovi Fussovi. Z posledného desaťročia je potrebné spomenúť štúdiu o hu-

dobno-scénických dielach Antona Zimmermanna od Ľudmily Michalkovej.⁴ Dôležitým východiskom pre pokračujúci výskum sú predovšetkým publikované tematické katalógy Antona Zimmermanna od Dariny Múdrej⁵ a Juraja Družeckého od Ágnes Sasovej.⁶ Ágnes Sasová v úlohe editorky publikovala tiež notovú pramenno-kritickú edíciu tvorby Johanna Evangelistu Fussa/Fusza,⁷ v ktorej sú sprístupnené zachované piesňové cykly, piesne, ale aj árie a kánony z jeho scénickej tvorby. Ďalšími podnetnými zdrojmi sú katalógy zahraničných knižníc, archívov, dobové hudobné tlače a periodiká.⁸ V súčasnosti výskumu významne pomáha aj medzinárodná, on-line dostupná databáza hudobnín Répertoire International des Sources Musicales,⁹ sprostredkujúca prístup k dobovým hudobným tlačiam a periodikám. Hudobno-scénické pramene od štyroch skladateľov, ktorými sa tu zaoberáme, sú zastúpené vo viacerých zahraničných knižniciach a archívoch.¹⁰ Žiaľ, na Slovensku sa doposiaľ nepodarilo potvrdiť ich prítomnosť.

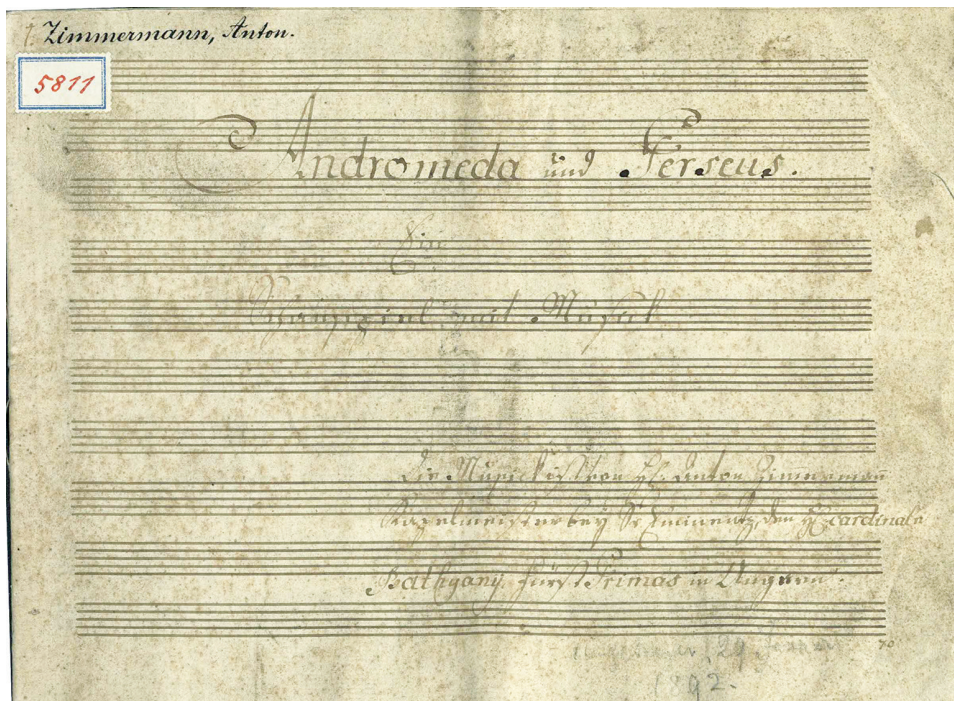
Hudobný život v Bratislave v druhej polovici 18. storočia vykazuje viaceré pozoruhodné iniciatívy. Múdra vo svojej syntetickej práci napríklad uvádza, že v roku 1775 bola založená v Bratislave prvá verejná hudobná škola (Franz Paul Rigler) a o rok neskôr tu bolo zásluhou šľachtica Juraja Csákyho postavené prvé kamenné divadlo. Mesto bolo známe aj výrobou kvalitných hudobných nástrojov, najmä vďaka dielňam Johanna Leeba II., Theodora Lotza a Franza Schöllnasta. Bratislava v tej dobe patrila aj medzi významné tlačiarenské centrá Uhorska, a to predovšetkým vďaka činnosti tlačiarne Jána Michala Landerera, ktorá mala okrem iného veľkú zásluhu na vydávaní notových materiálov a libriet nielen domácich autorov.¹¹ Na rozvoji hudobného a kultúrneho života mali veľkú zásluhu predstavitelia kráľovskej rodiny a vysoká šľachta, predovšetkým rody Esterháziovcov, Grasalkovičovcov, Erdődyovcov, ktorí mali k dispozícii vlastné orchestre; gróf Johann Nepomuk Erdődy dokonca vlastnil aj divadelný súbor.¹² Kvality najlepších dobových inštrumentálnych telies dosahoval orchester prímasa Jozefa Bašana.¹³

Prelom 18. a 19. storočia predstavoval pre Bratislavu výrazné oslabenie jej dotvrdajšieho politického i kultúrneho postavenia. Súviselo to jednak s rozhodnutím cisára Jozefa II., ktorý nariadil, aby sa v roku 1783 stal hlavným centrom Uhorska znova Budín, a neblahý dopad na mesto mali aj napoleonské vojny na začiatku 19. storočia.¹⁴

Anton Zimmermann a predvedenia jeho hudobno-scénických diel v 70. rokoch 18. storočia

Anton Zimmermann (1741 – 1781) do Bratislavy prišiel začiatkom 70. rokov 18. storočia ako talentovaný a ambiciózný mladý hudobník. Dobové noviny *Preßburger Zeitung* už v roku 1772 informovali o uvedení jeho hudobno-scénického diela *Narcisse et Pierre*,¹⁵ pravdepodobne v divadle Grünes Stübel na Hlavnom námestí.¹⁶ Táto spevohra (*Singspiel*) v troch dejstvách na francúzsky text je v súčasnosti uložená v Regensburgu.¹⁷ Zachoval sa iba tento jeden exemplár, a to v podobe odpisu klavírneho výťahu, partov dvoch vokálnych postáv (*Narcisse, Pierre*) a jednotlivých hudobných nástrojov.¹⁸ Na úvodných stranách klavírneho výťahu absentuje notový zápis pravej ruky, ale vokálne a inštrumentálne party sa javia byť kompletne zachované. Spomínané notové materiály sa nám podarilo získať so zámerom ďalšieho vedeckého skúmania.

Melodráma *Andromeda und Perseus* bola v roku 1780 privátne uvedená v letnej rezidencii Alberta Sasko-Tešínskeho za prítomnosti cisárovnej Márie Terézie. Verejnú premiéru mala o rok neskôr v Burgtheater vo Viedni, okrem toho zaznela aj v Prahe (1781) či Budíne (1787).¹⁹ V Bratislave bola melodráma uvedená 4. februára 1787.²⁰ V dobových záznamoch sa uvádza, že predstavenie uviedli ochotníci (*Dilettanten*) v novom divadle²¹ a stretlo sa s pozitívnym ohlasom.²² V súčasnosti sú hudobné pramene tejto melodrámy zachované na viacerých miestach. V podobe odpisov klavírneho výťahu a partitúry spolu s textami štyroch hovorených postáv *Kassiopea, Andromeda, Perseus, Kepheus* sú uložené v mestách Stams (Zisterzienserstift, Bibliothek und Musikarchiv)²³ a Schwerin (Landesbibliothek Mecklenburg-Vorpommern Günther Uecker).²⁴ Pri poslednom zo spomenutých prameňov je na titulnej strane uvedená,²⁵ že ide o *Schauspiel mit Musick*,²⁶ na základe čoho je možné poukázať na problematiku dobovej kategorizácie hudobno-scénických druhov. V danej dobe nevnímali dielo len ako melodrámu, hoci toto dielo nieslo jej špecifické znaky. Melodráma predstavovala v období klasicizmu hudobno-scénickú formu, kde spočiatku hudba iba sprevádzala hovorené slovo a hereckú akciu na javisku, počas ktorej sa nespievalo. Hudba mala sprievodnú funkciu, neskôr zdôrazňovala kľúčové momenty na scéne, alebo zaznievala počas príchodu hlavných postáv na javisko či ich odchodu z neho.²⁷

Obr. 1: Titulný list, odpis partitúry melodrámy *Andromeda und Perseus*, Landesbibliothek Mecklenburg-Vorpommern (D-SWI): Mus.5811, dostupné na internete: <https://ks4.imslp.info/files/imglinks/usimg/f/f4/IMSLP626644-PMLP1006192-zimmermann_andromedaundperseus.pdf>.

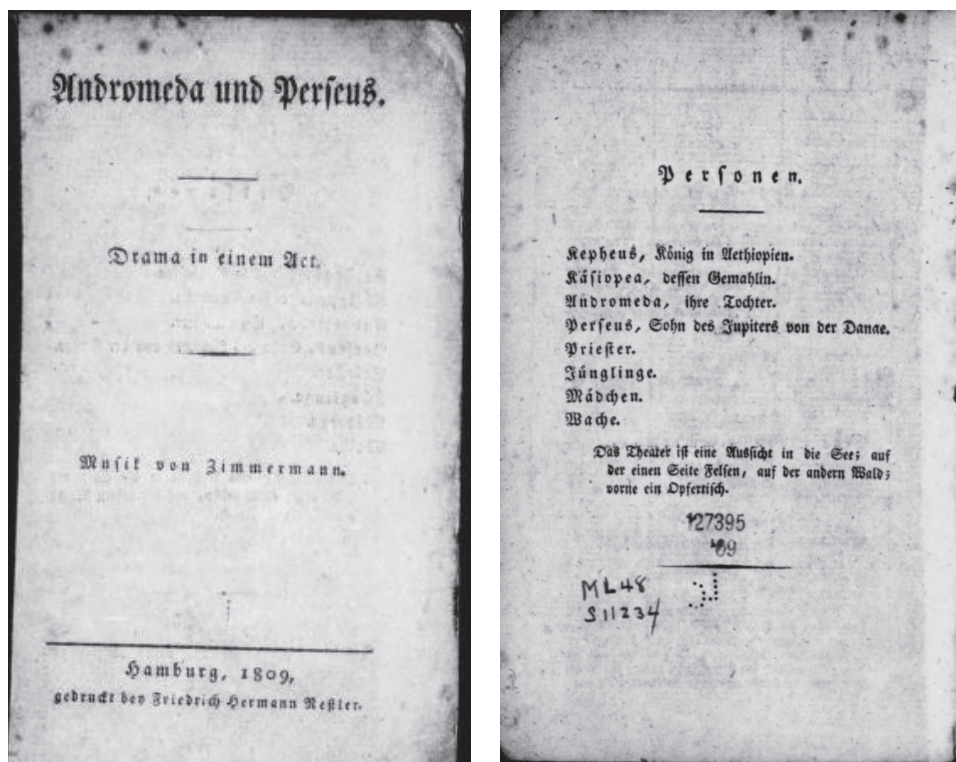
Obr. 2: *March*, odpis partitúry melodrámy *Andromeda und Perseus*, Landesbibliothek Mecklenburg-Vorpommern (D-SW1): Mus.5811, dostupné na internete: <https://ks4.imslp.info/files/imglnks/usimg/f/f4/IMSLP626644-PMLP1006192-zimmermann_andromedaundperseus.pdf>.

Ďalšie odpisy tohto diela môžeme nájsť v Hamburgu (Staats- und Universitätsbibliothek Carl von Ossietzky)²⁸ a Prahe (Národní muzeum), kde sa nachádza aj autograf v podobe klavírneho výťahu a partitúry, ako aj tlačené libreto.²⁹ Tlačená podoba klavírneho výťahu³⁰ je uchovaná v knižniciach a archívoch vo Viedni, Berlíne, Drážďanoch, Hamburgu, Mníchove, Regensburgu, Londýne, Bostone, Washingtone či Cambridgei (Massachusetts).³¹ Kongresová knižnica vo Washingtone, D.C. sprístupnila verejnosti tlačenú verziu libreta *Andromeda und Perseus* v digitálnej forme. Zachovanú pamiatku vydal Friedrich Hermann Nesteler v roku 1809 (Hamburg).³² Jej autorom je libretista Anton Cremeri (1752 – 1795), ktorý je rovnako uvedený ako autor libreta aj pri inej zachovanej pamiatke, ktorá je uložená v Hamburgu³³ a v Stamse.³⁴ Dopusiaľ bol v slovenskej muzikologickej literatúre známy ako autor libreta melodrámy *Andromeda und Perseus* iba Wolfgang von Kempelen (1734 – 1804).³⁵ V budúcnosti by bolo určite vhodné preskúmať zachované libretá oboch autorov a potvrdiť, či ide o rovnaké dielo. Na oboch prameňoch je uvedený autor hudby A. Zimmermann. V Národnom muzeu v Prahe sú uložené obe libretá melodrámy *Andromeda und Perseus* od Cremeriho³⁶ aj Kempelena.³⁷

Anton Cremeri bol rakúsky dramatik, jeho drámy boli značne ovplyvnené reformnými myšlienkami cisára Jozefa II. Narodil sa vo Viedni (1752), koncom 70. rokov prišiel do Linzu, kde zastával post koncipistu hornorakúskej vlády.³⁸ Wolfgang Kempelen / Johann Wolfgang von Kempelen bol uhorský polytechnik, vynálezca a umelec, okrem

toho pôsobil ako tajomník uhorskej dvorskej komory a Mária Terézia ho menovala za riaditeľa solných baní v Uhorsku. Narodil sa v Bratislave (1734), neskôr študoval v právo v Győri a Viedni. Spomedzi jeho vynálezov patrí k najznámejším šachový a hovoriaci stroj. Venoval sa dráme (*Perseus und Andromache*; *Das Zauberbuch*), napísal aj zbierku básní.³⁹

V prípade tlačenej podoby Kempelenovho libreta nie je úplne jednoznačné, komu patrí autorstvo, pretože na pamiatke je poznámka: „*Libretto: Wolfgang von Kempelen nebo Benedikt Dominik Anton Cremeri – Hudba: Anton Zimmermann -- „Zu finden beym Logenmeister“*“. Potvrdenie či vyvrátenie tvrdenia, že ide o totožné libreto od dvoch rôznych libretistov, si bude v budúcnosti vyžadovať podrobnejší výskum oboch pamiatok.

Obr. 3: Libreto melodrámy *Andromeda und Perseus*, autor libreta: Anton Cremeri, Washington D.C.: Library of Congress: ML48 [S11234b], dostupné na internete: <<https://www.loc.gov/resource/musschatz.14235.0/?sp=2&r=-0.063,0.246,1.407,0.769,0>>.

Námet Andromedy a Persea bol v dejinách hudobnej tvorby obľúbený počas niekoľkých storočí, o čom svedčia viaceré zhudobnenia: *Las Fortunas de Andrómesa y Perseo*⁴⁰ od španielskeho skladateľa Juana Hidalga (1614 – 1685) a libretistu Calderóna de la Barca (1600 – 1681);⁴¹ scénická hudba *Perseus und Andromeda* od Johanna Christopha Pepuscha (1667 – 1752);⁴² melodráma *Perseus und Andromeda* s piatimi hovorenými postavami od Friedricha Bendu (1745 – 1814);⁴³ javisková hudba (balada)

67282

LEONARDO und BLANDINE
ein Melodrama

nach der Musik des Preussischen Kapellmeisters *Zimmermann*
für das Piano-Forte mit beigefügtem Texte arrangirt.
Der Hochwohlgeborenen Frau *Luise Gräfin*
JOSEPHINE KHEVENHÜLLER,
Dame au Palais Royal, Majestät der Kaiserin,
und Sternkreuzordens Dame,
unterthänig und hochachtungsvoll zugeeignet
von
Marianna Lubi.

ca. 1805

2 fl.

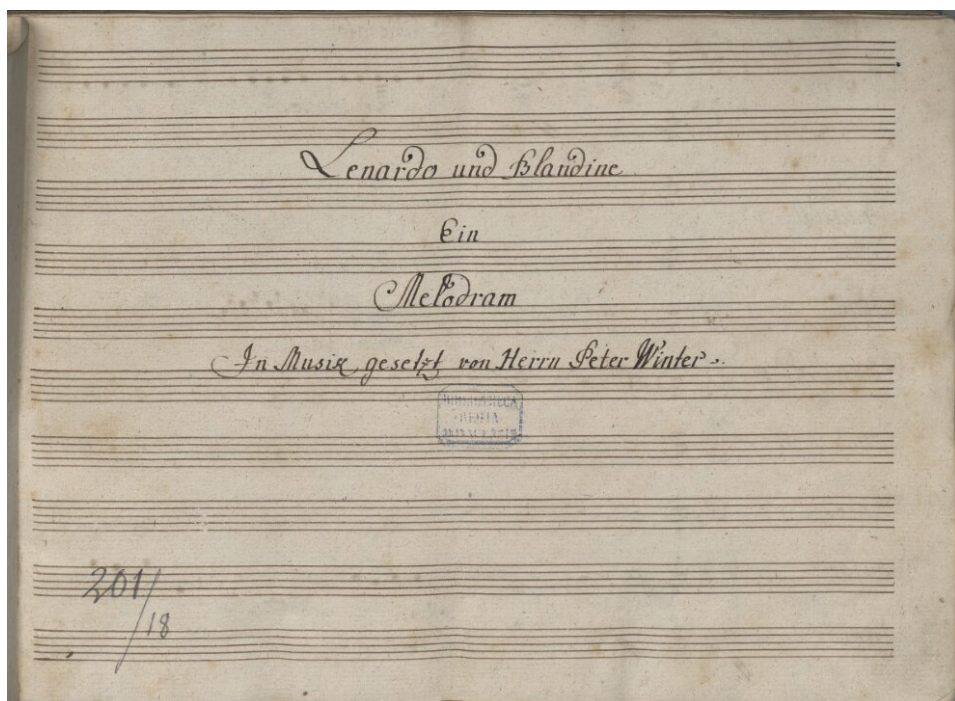
Grave. *mod^{to}* *meno*

f *sf* *p* *pp* *sf* *pp* *ten.* *pp*

gravi par Aut: Gram

M. 1931. 768

Obr. 4: Anton Zimmermann: *Leonardo und Blandine* (titulný list + úvod predohry), Berlín, Staatsbibliothek zu Berlin: DMS O. 67282, dostupné na internete: <<https://digital.staatsbibliothek-berlin.de/werkansicht/?PPN=PPN655753850>>.

Grave *Moderato*

Violini

Flauti

Oboe

Corni in D

Corni in Bb

Fagotti

Bassi

Obr. 5: Peter Winter: *Leonardo und Blandine* (titulný list + úvod predohry). Mnichov, Bayerische Staatsbibliothek, Münchener Digitalisierungszentrum: Mus.ms. 3647, dostupné na internete: <<https://daten.digital-sammlungen.de/0006/bsb00060211/images/index.html?id=00060211&groesser=&fip=xsqreayasdaseayafsdreweayaeayawq&no=23&seite=5>>.

Perseus und Andromeda od Karla Friedricha Baumgartena;⁴⁴ opera seria *Andromeda und Perseus*⁴⁵ od rakúskeho skladateľa Michaela Haydna (1737 – 1806) a libretistu Giovanniho Battistu Varesca (1735 – 1805);⁴⁶ v 19. storočí sa objavila scénická hudba *Perseus*⁴⁷ od skladateľky Nancy von Hadelin a Heinricha Imelmanna (1866 – 1945).⁴⁸ Aj Juraj Družecký zhudobnil tento mytologický námet v podobe melodrámy, ktorá mala premiéru v roku 1780 alebo 1783 v Linzi. Dielo sa však nezachovalo, je v súčasnosti stratené.⁴⁹

Spomeňme tu ešte pochybnosti týkajúce sa Zimmermannovho autorstva melodrámy *Leonardo und Blandine*. Tento problém bol už predmetom skúmania aj v minulosti.⁵⁰ Viaceré zdroje poukazujú na to, že pôvodným autorom diela je nemecký skladateľ Peter Winter (1754 – 1825). Dokazuje to aj skutočnosť, že momentálne je zachované iba jedno tlačené libreto melodrámy, kde je uvedený ako autor hudby Peter Winter.⁵¹ Ďalším dôležitým faktom je, že Winterova premiéra v Mníchove (1779) bola o tri roky skôr než Zimmermannova vo Viedni (1782).⁵² Okrem toho treba spomenúť, že aj keď tlačená verzia klavírneho výťahu vydaného v roku 1805 poukazuje na autorstvo Zimmermanna,⁵³ na ďalšom hudobnom prameni – odpise partitúry – je uvedený skladateľ Peter Winter.⁵⁴ Skúmaním oboch zachovaných pamiatok potvrdzujeme, že ide o rovnaké hudobné dielo.

Juraj Družecký / Georg Druschetzky / Giorgio Druschetzky / Giorgio Druzechi, atď.

O živote a pôsobení Juraja Družeckého (1745 – 1819) publikovala relevantné poznatky Ágnes Sasová. Od roku 1786 začal pôsobiť ako významný skladateľ, hobojsa a tympanista v Bratislave v službách Antona Grasalkoviča II (1734 – 1794). Neskôr medzi rokmi 1791 – 1799 pôsobil u primasa Jozefa Baťána, najprv v Bratislave a potom v Pešti, kde viedol súbor dychovej harmónie.⁵⁵ Po smrti Baťána zastával Juraj Družecký post hudobného riaditeľa u arcivojvodu Jozefa Antona Johanna (1776 – 1847), uhorského palatína v Budapešti.⁵⁶ Posledné diela J. Družeckého zazneli v Bratislave 24. augusta 1791.⁵⁷ Doteraz sa nám nepodarilo potvrdiť, či sa jeho opery v Bratislave aj reálne hrali. Avšak vznik oboch jeho opier sa datuje do obdobia rokov 1797 – 1799, pričom práve vďaka zachovaným partom je pravdepodobné, že druhá opera *Mechmet* mohla byť aj reálne uvedená. Zatiaľ sa ale o jej uvedení neobjavili žiadne záznamy, žiadne údaje neexistujú ani v spojitosti s divadlom v Pešti.⁵⁸ Vzácne partitúry v podobe autografov sú v súčasnosti uložené v Štátnej Széchényiho knižnici v Budapešti, pričom prvá z nich je opera bez názvu (neznáma) a druhou je trojdejstvá opera *Mechmet*, súčasťou ktorej sú aj vokálne party postáv či pochod (*Marcia*). Okrem toho sa v Štátnej Széchényiho knižnici nachádza aj osobitne zachovaný sopránový part postavy Zemiry. Zdá sa, že práve kvôli nemu sa v odbornej literatúre mylne objavuje Zemira ako názov jeho ďalšej opery. Aj v katalógu bývalého národného konzervatória (Nemzeti Zenede) v Budapešti figuroval tento názov diela, zrejme na lepšiu signifikáciu diel.⁵⁹ Na základe doterajšieho výskumu však môžeme potvrdiť, že Družeckého scénická tvorba pozostáva z dvoch opier (1. *bez názvu*; 2. *Mechmet*); scénickej hudby *Adelheid von Ponthieu*; melodrámy *Andromeda und Perseus* a baletu *Inkle und Yariko*, pričom posledné dve diela sú stratené.⁶⁰ Aj keď niektoré zdroje uvádzajú,⁶¹ že Družecký skomponoval operu *Zemire*, dovoľme si tvrdiť, že ide o mylný názor. V prvej opere (bez názvu)⁶² sa postava Zemiry vôbec nenachádza, z tohto dôvodu by s ňou nemala byť ani spájaná. Avšak priamym

skúmaním kópie autografu *Mechmeta*⁶³ sa potvrdila naša hypotéza, že postava Zemiry je vsadená do príbehu z osmanského prostredia (viď ukážka), čím vyracujeme akékoľvek tvrdenie, že by mohlo ísť o samostatnú operu J. Družeckého. Postava Zemiry má v opere menej priestoru, než by sa očakávalo, z čoho vyplýva, že z hudobného hľadiska nejde o ústrednú postavu. Podobne je na tom titulná postava *Mechmeta*, hoci v porovnaní so Zemirou má k dispozícii o čosi väčší časový priestor. Predpokladáme, že z hľadiska závažnosti námetu a obsahu je opera pomenovaná práve po ňom. Zdá sa, že z postáv má najviac hudobných čísel Selim a Clemente. V oboch prípadoch ide o mužské postavy, na základe testitúry môžeme povedať, že sú skomponované pre nižšie mužské hlasy.

Obr. 6: *Sinfonia* z opery *Mechmet*, Budapešť: Štátna Széchényiho knižnica; Ms.mus. 1.620/a-1.

Allegretto, Duetto

Cori

Zemi

Selimi

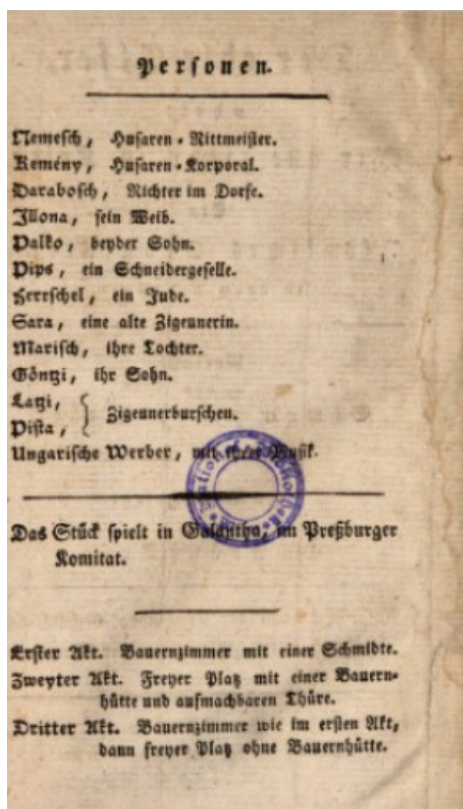
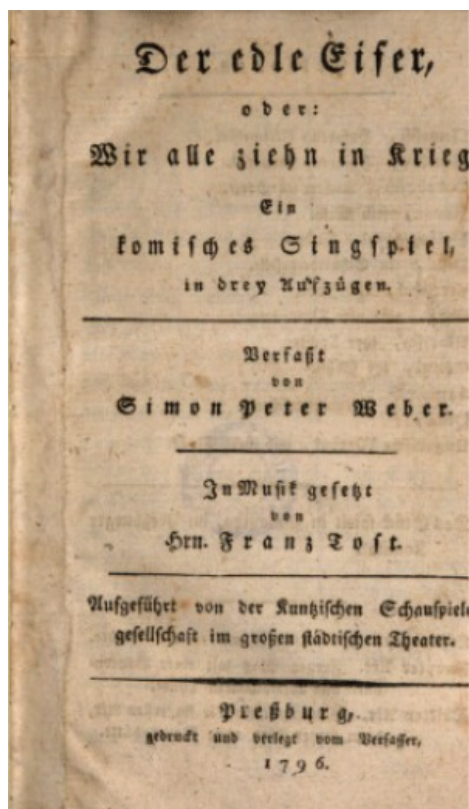
Ich willen nur der Lieb und Form es Polmal Change und esy langa Stimmn' y' Sack so wirt auf was für jener Tag vor

Ich willen nur der

Obr. 7: Dueto Zemiry a Selima z opery *Mechmet*, Budapešť: Štátna Széchényiho knižnica: Ms.mus. 1.620/a-1.

Hudobno-scénická tvorba Františka Xavera Tosta

Darina Múdra sa vo svojej štúdií venovala aj pôsobeniu skladateľa Fratiška Xavera Tosta (1754 – 1829), ktorý sa usídlil v Bratislave okolo roku 1773. Predtým pôsobil v kapele grófa Mikuláša Esterháziho v Eisenstadte.⁶⁴ Pôsobil tu vo viacerých kultúrno-spoločenských pozíciách: najprv ako mestský trubač, v 80. rokoch 18. storočia zastával funkcie divadelného riaditeľa a kapelníka v mestskom divadle,⁶⁵ napríklad na poste hudobného riaditeľa a kapelníka divadelnej spoločnosti Christoph Ludwiga Seippa (1747 – 1793), alebo kapelníka divadelnej spoločnosti Johanna Christoph Kunza (Christoph Kuntz) v bratislavskom mestskom divadle.⁶⁶ Libreto komickej spevohry (*Singspiel*) F. X. Tosta *Der edle Eifer* je uložené v Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB – Rakúskej národnej knižnici) vo Viedni. Pamiatka je zachovaná v tlačenej podobe. Autorom libreta, ktoré vyšlo v Bratislave (Preßburg) v roku 1796, je Simon Peter Weber (cca 1760 – 1842). Spevohru uviedla divadelná spoločnosť J. Ch. Kunza vo veľkom mestskom divadle (domnievame sa, že išlo o mestské divadlo v Bratislave).⁶⁷ Hudba sa nezachovala.

Obr. 8: Libreto spevohry *Der edle Eifer*, Viedeň: Österreichische Nationalbibliothek: 845000-A.75,3, dostupné na internete: <http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=A-BO_%2BZ136495409>.

Tost napísal tiež kantátu *Aufruf an Ungarns edle Söhne*,⁶⁸ z ktorej sa zachovalo iba tlačené libreto od Simona Petra Webera. Vlastenecky ladené libreto je v súčasnosti uložené v ÖNB vo Viedni. Hoci nejde o hudobno-scénický, ale o hudobno-inštrumentálny druh, je pre výskum zaujímavá kvôli priamej spojitosti s hudobným životom Bratislavy, nakoľko tu bola v roku 1796 uvedená v mestskej sále Reduty pri príležitosti konania uhorského snemu. Libreto sa zachovalo v dvojjazyčnej podobe – v nemeckom a maďarskom jazyku, vyšlo v Bratislave v rovnakom roku, v ktorom bola kantáta uvedená.⁶⁹ Hudobné materiály sa nezachovali. Donedávna prevládala názor, že hudobno-scénické diela F. X. Tosta sa nezachovali, avšak na základe poznatkov uvedených v medzinárodnej databáze RISM je potrebné údaj prehodnotiť. Momentálne pracujeme s hypotézou, že by mohli byť zachované niektoré hudobné čísla a fragmenty zo spevohry F. X. Tosta *Der Lügner*, ktorá bola pôvodne určená pre divadelnú spoločnosť Ch. L. Seippa.⁷⁰ Na titulných listoch viacerých prameňov je priamo uvedené, že pochádzajú z *Der Lügner*,⁷¹ čo by mohlo potvrdiť našu hypotézu. Vychádzajúc z RISM môžeme konštatovať, že niektoré tlačené verzie hudobných fragmentov⁷² sa vyskytujú najčastejšie v podobe *Tyrolerlied* a pochádzajú zo spevohry *Der Lügner*. Spomínané materiály obsahujú okrem vokálneho partu aj klavírny, respektíve gitarový sprievod. Tirolská pieseň slobody sa

zachovala v tlačenej podobe s anglickým textom.⁷³ Zachoval sa aj klavírny odpis Tirolského valčíka,⁷⁴ odpis Tirolskej piesne,⁷⁵ ako aj odpis mužského zboru v štvorhlasnej sadzbe (T1, T2; B1, B2).⁷⁶ Rozmanitosť prameňov dokazuje, že jednotlivé hudobné čísla museli byť verejnosťou obľúbené nielen v dobe svojho vzniku a uvádzania, ale aj počas pokračujúceho hudobno-historického vývoja.

Johann Evangelist Fuss / János Fusz

Podnetné informácie o živote a tvorbe Johanna Evangelistu Fussa (1777 – 1819) priniesla Ágnes Sasová,⁷⁷ ktorá sa zaslúžila aj o zverejnenie jeho zachovaného notového materiálu *Lieder und Gesänge (und andere weltliche Vokalwerke)* vo zväzku *Musicalia Danubiana 21* z roku 2005. Sasová vo svojej štúdii uvádza, že Fuss patril k prvým nezávislým skladateľom v Uhorsku, čiže nepôsobil v službách cirkvi ani aristokracie. Bol plodným skladateľom hudobno-scénických druhov (melodrámy, opery, operety), ktoré sa už v dobe svojho vzniku pravidelne uvádzali na divadelných scénach vo Viedni, Pešti, Bratislave a Linzi. Zdá sa, že jeho scénické diela sa nezachovali kompletne, dochovali sa jednotlivé publikované výňatky. Okrem toho boli jeho diela pravidelne publikované v dobových novinách (napr. *Allgemeine Musikalische Zeitung*), vďaka čomu sa zachovali jednotlivé hudobné čísla zo scénických diel. Prvá zmienka o J. E. Fussovi v spojitosti s Bratislavou pochádza z roku 1800, keď malo jeho vôbec prvé scénické dielo, melodráma *Pyramus und Thisbe*, premiéru v mestskom divadle. Následkom tejto udalosti začal prechodne pôsobiť v Bratislave, predovšetkým ako učiteľ hudby a klavirista. V roku 1815 prijal post hudobného riaditeľa v mestskom divadle. V tom čase zastával funkciu divadelného riaditeľa F. X. Tost, ktorý sa pričínal aj o uvedenie diel J. E. Fussa.⁷⁸

Melodráma J. E. Fussa *Abraham und Isaak* bola uvedená v mestskom divadle v Bratislave 27. decembra 1817. V *Preßburger Zeitung* nachádzame informáciu, že išlo o *biblichen Gemälde mit Arien und Choren* (biblické obrazy s áriami a zborními).⁷⁹ Predpokladáme, že ide o rovnaké dielo skladateľa, ktoré sa v súčasnosti v muzikologickej literatúre označuje skráteným názvom *Isaak*. Zo spomínanej melodrámy sa zachovali tri árie v tlačenej podobe (vokálny part a klavír) z roku 1812, v tom istom roku mala aj premiéru vo Viedni. Predohra melodrámy sa uchovala v dvoch podobách, v rukopisnej a tlačenej verzii v úprave pre štvorročný klavír. Fragmenty, podľa všetkého ide o totožné časti, sú uložené v archíve a knižnici Gesellschaft der Musikfreunde vo Viedni.⁸⁰

Trojdejtвовú veľkú hrdinskú operu *Romulus und Remus* skomponoval J. E. Fuss v roku 1814 na libreto Georga Friedricha Treitschkeho, privátne bola v tomto roku uvedená aj v Bratislave.⁸¹ Do súčasnosti nie sú známe informácie o tom, kde a za akých podmienok sa predstavenie odohralo. Na druhej strane vieme, že opera bola súkromne uvedená aj vo Viedni (aj keď nie celá) členmi spolku Gesellschaft der Musikfreunde pravdepodobne v salóne Ignaza Sonnleithnera.⁸² Verejná premiéra opery bola 9. 9. 1819 v Pešti.⁸³ Zachoval sa iba trojhlasný kánon s klavírnym sprievodom, ktorý je uložený vo Viedni (Stadtarchiv).⁸⁴ Zdá sa však, že nepôjde o jediný zachovaný exemplár. Vďaka databáze RISM a porovnávaním hudobných incipitov⁸⁵ sme dospeli k názoru, že ďalší odpis kánonu z roku 1818 by mal byť zachovaný v rakúskom meste Lambach (Benediktinerstift, Musikarchiv).⁸⁶ Navyše je evidentné, že sa zachovali aj jednotlivé hlasy postáv, ktoré sú totožné s postavami z Fussovho diela *Romulus und Remus*.⁸⁷ V databáze RISM sa uvádza, že autorom je rakúsky šľachtic a mecenáš umenia

gróf Moritz Christian Johann Reichsgraf von Fries (1777 – 1826). V priebehu výskumu sme zistili, že ide pravdepodobne o to isté dielo, keďže incipit partu postavy Romulusa z opery *Romulus und Remus* od grófa von Friesa je úplne identický s úvodnými taktmi kánonu z opery *Romulus und Remus* od J. E. Fussa.⁸⁸

Záver

V priebehu výskumu sme pracovali s viacerými hypotézami, ktoré súviseli napríklad s pochybným autorstvom Antona Zimmermanna a Petera Wintera v súvislosti s melódramou *Leonardo und Blandine*. Viaceré fakty nepochybne naznačujú, že autorstvo P. Wintera je pravdepodobnejšie. Nastolujeme aj novú hypotézu uvedením možnej súvislosti medzi zachovanými jednotlivými hudobnými číslami, resp. fragmentmi (napr. Tiroler-Lied *Wann i in der Früh aufsteh, ai ei ei a*; Tyrolerlied *Wann i in der Früh aufsteh, ai ei ei a*; Tyrolerlied aus dem Lustspiel, *Der Lügner*) a spevohrou *Der Lügner* od Františka Xavera Tosta. Táto hypotéza si vyžaduje ešte detailnejší výskum zachovaných prameňov, hoci sa už teraz javí ako nanajvýš možná. Problematické na zhodnotenie sa ukazujú byť opery Juraja Družeckého a ostáva otvorená otázka, či sa v čase svojho vzniku vôbec uvádzali.

Pokračujúci proces bádania priniesol aj zistenie, že v medzinárodných knižniciach sú v súčasnosti dochované libretá melodrámy *Andromeda und Perseus* na hudbu A. Zimmermanna od dvoch autorov: Wolfganga von Kempelena a Antona Cremeriho. Ďalej sa podarilo zistiť, že existuje aj ďalší exemplár odpisu kánonu z opery *Romulus und Remus* od Johanna Evangelistu Fussa / Jánosa Fusza, ktorý sa v databáze RISM pripisuje grófovi Moritzovi Christianovi Johannovi Reichsgraf von Fries.⁸⁹ Rozlíštenie skutočného autorstva týchto diel čaká taktiež na pokračujúci výskum.

POZNÁMKY

- 1 Pozri: MÚDRA, Darina: *Sprievodný text k predvedeniu melodrámy Andromeda a Perseus*. Bratislava: VŠMU, 2009.
- 2 Pozri: MÚDRA, Darina: *Hudobný klasicizmus na Slovensku v dobových dokumentoch*. Bratislava: Ister Science, 1996, s. 23.
- 3 NOVÁČEK, Zdenko: *Od vrcholného baroka ku klasicizmu*. In: *Hudba v Bratislave*. Bratislava: OPUS, 1978, s. 39. Pozri tiež: KALINAYOVÁ-BARTOVÁ, Jana a kolektív: *Hudobné dejiny Bratislavy. Od stredoveku po rok 1918*. Bratislava: Ars Musica, 2020.
- 4 MICHALKOVÁ, Ľudmila: *Tradícia a inovácia v koncepte hudobnodramatických kompozícií Antona Zimmermanna*. Bratislava: VŠMU, 2012.
- 5 MÚDRA, Darina: *Anton Zimmermann (1741 – 1781) Thematisches Werkverzeichnis*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2011.
- 6 SAS, Ágnes: *Chronology of Georg Druschetzki's Works Preserved in his Estate*. In: UJFALUSSY, J. (ed.) *Studia Musicologica*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1989.
- 7 SAS, Ágnes: *Johann Evangelist Fuss (1777 – 1819) Lieder und Gesänge*. (= Musicalia Danubiana 21.) Budapest, 2005, s. 270.
- 8 *Preßburger Zeitung*. Dostupné na internete: <<https://www.difmoe.eu/d/view/uuid:f9a15f0-e94f-11de-b811-000d606f5dc6?page=uuid:de5da1f0-e88b-11de-9b8b-000d606f5dc6>>.
- 9 Databáza *Répertoire International des Sources Musicales*. [Online.] [Cit. 2021-03-29.] Dostupné na internete: <<https://rism.info/>>.
- 10 *Fürst Thurn und Taxis Hofbibliothek und Zentralbibliothek, Regensburg, Narcisse et Pierre* (Sig.: Zimmermann 17). *National*

- Széchényi Library*, Budapest, *Opera* (Ms. Mus. 1.618), *Mechmet+Marcia* (Ms. Mus. 1.618+ Ms. mus. 1.620/a-1, a-2, a-3, b).
- ¹¹ MÚDRA, Darina: *Dejiny hudobnej kultúry na Slovensku II: Klasicizmus*. Bratislava: Obzor, 1980, s. 18 – 25.
- ¹² MÚDRA, c. d., 1996, s. 24.
- ¹³ MÚDRA, c. d., 1980, s. 19 – 20.
- ¹⁴ NOVÁČEK, Zdenko: Ohlas racionalizmu a domáci umelci. In: *Hudba v Bratislave*. Bratislava: OPUS, 1978, s. 49. Pozri tiež: KALINAYOVÁ-BARTOVÁ, c. d., 2020.
- ¹⁵ MÚDRA, Darina – POŠTOLKA, Milan: Anton Zimmermann. [Heslo.] In: SADIE, Stanley (ed.): *The New Grove: Dictionary of Music and Musicians*. New York: Oxford University Press, ²2001, zv. XXVII, s. 835 – 836.
- ¹⁶ MÚDRA, c. d., 2009.
- ¹⁷ Fürst Thurn und Taxis Hofbibliothek und Zentralbibliothek, Sign. Zimmermann 17.
- ¹⁸ Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/search.do?methodToCall=submit&searchCategories%5B0%5D=-1&searchHistory=&CSId=800N152S9a4cfd47da6bbd1d5f2f5d53c9a2af51047ad2d1&refine=true&refineField=-1&tab=tab1&retainSticky=1&refineHitListName=251_SOLR_SERVER_1566104246&refineQuery=narcisse+et+pierre+zimmermann&submitSearch=Search>.
- ¹⁹ MÚDRA, c. d., 2009.
- ²⁰ MÚDRA, Darina: Odras hudobného života Bratislavy obdobia klasicizmu v *Pressburger Zeitung*. In: VAJDA, Igor (ed.): *Musicalogica Slovaca*. Bratislava: VEDA, 1982, zv. VIII, s. 74.
- ²¹ S veľkou pravdepodobnosťou išlo o budovu prvého kamenného Mestského divadla.
- ²² *Preßburger Zeitung* 17. 2. 1787. [Online.] [Cit. 2021-03-10.] Dostupné na internete: <<https://www.difmoe.eu/view/uuid:f9a15f0-e94f-11de-b811-000d606f5dc6?page=uuid:de5da1f0-e88b-11de-9b8b-000d606f5dc6>>.
- ²³ Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=9&identifier=251_SOLR_SERVER_1931609323>.
- ²⁴ Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=8&identifier=251_SOLR_SERVER_1533300646>.
- ²⁵ Autorom odpisu bol hudobný skladateľ a kontrabasista Johann Matthias Sperger.
- ²⁶ Dostupné na internete: <https://ks4.imslp.net/files/imglnks/usimg/f/f4/IMSLP626644-PMLP1006192-zimmermann_andromedaundperseus.pdf>.
- ²⁷ Definíciu formového druhu melodrámy nachádzame vo viacerých hudobných encyklopédiách a hudobných lexikónoch. Pozri: CHISHOLM, Hugh (ed.): *The Encyclopaedia Britannica: A Dictionary of Arts, Sciences, Literature and General Information*. Cambridge: Cambridge University, ¹¹1911, zv. XVIII, s. 96; BURLAS, Ladislav: *Formy a druhy hudobného umenia*. Bratislava: Editio Supraphon, ²1967, s. 212 – 220; SCHWARZ-DANUSER, Monika (ed.): *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*. Kassel: Bärenreiter, ²1997, zv. 6, s. 67 – 99; BRANSCOMBE, Peter: *Melodrama*. [Heslo.] In: SADIE, Stanley (ed.): *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Oxford: Oxford University Press, ²2001, zv. 16, s. 360 – 353.
- ²⁸ Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=6&identifier=251_SOLR_SERVER_360923194>.
- ²⁹ MÚDRA, c. d., 2011, s. 338 – 339.
- ³⁰ Klavírny výťah diela *Andromeda und Perseus* vydalo v roku 1781 vo Viedni vydavateľstvo Artaria&Co.
- ³¹ Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=1&identifier=251_SOLR_SERVER_983585688>.
- ³² Dostupné na internete: <<https://www.loc.gov/resource/musschatz.14235.0/?sp=2>>.
- ³³ Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=2&identifier=251_SOLR_SERVER_97582986>.
- ³⁴ Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=4&identifier=251_SOLR_SERVER_1232892437>.
- ³⁵ MÚDRA, c. d., 2009; MICHALKOVÁ, c. d., 2012, s. 12. [Online.]
- ³⁶ Libreto v podobe rukopisu vyšlo pravdepodobne v roku 1794.
- ³⁷ Tlačené libreto bolo publikované v roku 1780.
- ³⁸ KOMORZYNSKI, Egon von: Cremeri, Anton. In: *Allgemeine Deutsche Biographie* 47, 1903, s. 553 – 556. [Online.] Dostupné na internete: <<https://www.deutsche-biographie.de/sfz8936.html>>.
- ³⁹ Kempelen Wolfgang. [Heslo.] In: *Biografický lexikón Slovenska*. Zväzok IV CH – Kl. Martin : Slovenská národná knižnica; Národný biografický ústav, 2010, 587 s.; s. 485 – 486. ISBN 978-80-89301-57-7.
- ⁴⁰ Považovaná za prvú španielsku operu, premiéra: 1682, Madrid.

- ⁴¹ STEIN, Louise-Kathrin: Calderonia Semi-opera. In: *Songs of mortals, dialogues of the gods. Music and Theatre in Seventeenth-Century Spain*. Oxford: Oxford University Press, 1993, s. 126 – 186.
- ⁴² Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=4&identifier=251_SOLR_SERVER_234113670>.
- ⁴³ Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=6&identifier=251_SOLR_SERVER_1026861415>.
- ⁴⁴ Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=2&identifier=251_SOLR_SERVER_108503571>.
- ⁴⁵ Premiéra: 1787, Salzburg.
- ⁴⁶ SHERMAN, Charles H. – THOMAS, T. Donley: *Johann Michael Haydn (1737–1806): A Chronological Thematic Catalogue of His Works*. Stuyvesant; New York: Pendragon Press, 1993.
- ⁴⁷ Kópia manuskriptu pochádza z roku 1890, v súčasnosti je uložený v Staatsbibliothek zu Berlin.
- ⁴⁸ Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=2&identifier=251_SOLR_SERVER_1411307816>.
- ⁴⁹ SAS, Ágnes: Druschetzky. In: FINSCHER, Ludwig (ed.): *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*. Kassel: Bärenreiter, zv. 5, 2001, s. 1448.
- ⁵⁰ MICHALKOVÁ, c. d., 2012, s. 12. [Online.]
- ⁵¹ Dostupné na internete: <<https://www.loc.gov/resource/musschatz.17055.0/?sp=4>>.
- ⁵² Dostupné na internete: <https://www.operndb.uni-mainz.de/opern/werke?page=47>.
- ⁵³ Dostupné na internete: <<https://digital.staatsbibliothek-berlin.de/werkansicht/?PPN=PPN655753850>>.
- ⁵⁴ Dostupné na internete: <<https://daten.digital-sammlungen.de/0006/bsb00060211/images/index.html?id=00060211&groesser=&fip=xsqrseayasadaseayafsdrewayaeyaewq&no=23&seite=5>>.
- ⁵⁵ SAS, c. d., 2001, s. 1446 – 1447.
- ⁵⁶ FRAME, Damian: *The harmoniemusik of Georg Druschetzky (1745-1819)*. [Doctoral Thesis.] Belfast: Queen's University, 1993, s. 58 – 59. [Online.] Dostupné na internete: <https://pureadmin.qub.ac.uk/ws/portalfiles/portal/221389616/Frame_D.A._1993_The_Harmoniemusik_of_Georg_Druschetzky_Vol_I.pdf>.
- ⁵⁷ SAS, c. d., 2001, s. 1447.
- ⁵⁸ SAS, c. d., 1989, s. 182 – 186.
- ⁵⁹ Tamtiež, s. 189.
- ⁶⁰ SAS, c. d., 2001, s. 1447.
- ⁶¹ Napríklad: WEINMANN, Alexander – FRAME, Damian A.: Druschetzky. [Heslo.] In: SADIE, S. (ed.): *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. New York: Oxford University Press, Inc., 2001, s. 618.; Družický Jiří. [Heslo.] In: *Český hudební slovník osob a institucí*. [Online.] Dostupné na internete: <https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1576>.
- ⁶² National Széchényi Library, Budapest, *Opera* (Ms. Mus. 1.618),
- ⁶³ National Széchényi Library, Budapest, *Mechmet* (1.620/a-1).
- ⁶⁴ MÚDRA, Darina: Hudobník bratislavského klasicizmu-František Xaver Tost. In: *Hudobný život*, roč. 22, 1990, č. 16, s. 10 – 11.
- ⁶⁵ Tamtiež, s. 10 – 11.
- ⁶⁶ Dostupné na internete: <https://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_T/Tost_Franz.xml>.
- ⁶⁷ WEBER, Simon Peter: *Der edle Eifer, oder: Wir ziehen in den Krieg* (libretto). [Online.] Dostupné na internete: <https://books.google.sk/books?id=do7YJfPqspC&printsec=frontcover&hl=sk&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false>.
- ⁶⁸ MÚDRA, c. d., s. 10 – 11.
- ⁶⁹ Dostupné na internete: <http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ200901801>.
- ⁷⁰ MÚDRA, c. d., s. 10 – 11.
- ⁷¹ Na materiáloch uvádzaný ako *Lustspiel*.
- ⁷² Tieto fragmenty sa nachádzajú v Hudobnom múzeu v Štokholme, Univerzitnej knižnici v Bazileji, Rakúskej národnej knižnici vo Viedni, Centrálnej knižnici v Hamburgu, v zámockom múzeu Helikon v Keszthely, Štátnej knižnici v Lübecku, Švajčiarskej národnej knižnici v Berne.
- ⁷³ Uložená je v Univerzitnej knižnici v nemeckom Bonne a Rakúskej národnej knižnici vo Viedni.
- ⁷⁴ Uložený je v Mestskom archíve v meste Bad Homburg vor der Höhe.
- ⁷⁵ Nachádza sa v Bavorskej štátnej knižnici v Mníchove.
- ⁷⁶ Zachovaný v nemeckom meste Halle.
- ⁷⁷ SAS, Ágnes: *The Life and Works of János Fusz*. In: *Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1999, s. 19 – 58. Sasová po-

- užíva dve verzie označenia skladateľovho mena: 1. János Fusz; 2. Johann Evangelist Fuss. V štúdiu sa prikláňame k používaniu druhého variantu, tak ako bolo zverejnené v pramenno-kritickej edícii *Musicalia Danubiana* 21 z roku 2005.
- ⁷⁸ SAS, c. d., 1999, s. 19 – 58.
- ⁷⁹ Digitálna databáza Digitales Forum Mittel- und Osteuropa. *Preßburger Zeitung* 27.12.1817 [Online.] [Cit. 2021-06-22.] Dostupné na internete: <<https://www.difmoe.eu/d/view/uuid:9420c2c2-559d-42a3-ab0f-080022953563?page=uuid:7e287417-acb5-4024-967e-28a10b6db33a>>
- ⁸⁰ Katalog. [Online.] In: *Musikverein Gesellschaft Der Musikfreunde in Wien*. Fusz, János. [Heslo.] Dostupné na internete: <<https://www.katalog.a-wgm.at/PSI/redirect.psi>>.
- ⁸¹ SAS, c. d., 1999, s. 29.
- ⁸² SAS, c. d., 2005, s. 51 – 55.
- ⁸³ SAS, c. d., 1999, s. 29.
- ⁸⁴ SAS, c. d., 2005, s. 270.
- ⁸⁵ Porovnávané s notovým materiálom: SAS, c. d., 2005, s. 199.
- ⁸⁶ Databáza *Répertoire International des Sources Musicales*. [Online.] [Cit. 2021-04-20.] Romulus und Remus. Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=1&identifiser=251_SOLR_SERVER_1037639599>.
- ⁸⁷ Romulus, Remus, Faustulus.
- ⁸⁸ Kánon je uvedený v pramenno-kritickej edícii *Musicalia Danubiana* 21, 2005, s. 199.
- ⁸⁹ Databáza *Répertoire International des Sources Musicales*. [Online.] [Cit. 2021-04-20.] Romulus und Remus. Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=1&identifiser=251_SOLR_SERVER_1037639599>.

BIBLIOGRAFIA

- BRANSCOMBE, Peter: Melodrama. In: SADIE, Stanley (ed.): *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Oxford: Oxford University Press, zv. 16, ²2001, s. 360 – 363. ISBN 13 978-0-19-517067-2
- BURLAS, Ladislav: *Formy a druhy hudobného umenia*. Bratislava: Editio Supraphon, ²1967. ISBN 8080705224
- KALINAYOVÁ-BARTOVÁ, Jana a kolektív: *Hudobné dejiny Bratislavy. Od stredoveku po rok 1918*. Bratislava: Ars Musica, 2020. ISBN 978-80-971672-5-7
- KEMPELEN, Wolfgang. [Heslo.] In: *Biografický lexikón Slovenska*. Zväzok IV CH – Kl. Martin: Slovenská národná knižnica; Národný biografický ústav, 2010, s. 485 – 486. ISBN 978-80-89301-57-7
- MÚDRA, Darina: *Dejiny hudobnej kultúry na Slovensku II: Klasicizmus*. Bratislava: Obzor, 1980. ISBN 80-966995-3-9
- MÚDRA, Darina: Hudobník bratislavského klasicizmu-František Xaver Tost. In: *Hudobný život*, roč. 22, 1990, č. 16, s. 10 – 11.
- MÚDRA, Darina: *Hudobný klasicizmus na Slovensku v dobových dokumentoch*. Bratislava: Ister Science, 1996. ISBN 80-88683-15-7e
- MÚDRA, Darina: Odras hudobného života Bratislavy obdobia klasicizmu v *Pressburger Zeitung*. In: VAJDA, Igor (ed.): *Musicologica Slovaca*. Bratislava: Veda, zv. VIII, 1982, s. 59 – 87.
- MÚDRA, Darina: *Sprevodný text k predvedeniu melodrámy Andromeda a Perseus*. Bratislava: VŠMU, 2009.
- MÚDRA, Darina: *Anton Zimmermann (1741 – 1781) Thematisches Werkverzeichnis*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2011. ISBN 978-3-631-61168-5
- MÚDRA, Darina – POŠTOLKA, Milan: Anton Zimmermann. In: SADIE, Stanley (ed.): *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. New York: Oxford University Press, ²2001, zv. XXVII, s. 835 – 836. ISBN 13 978-0-19-517067-2
- NOVÁČEK, Zdenko: Od vrcholného baroka ku klasicizmu. In: *Hudba v Bratislave*. Bratislava: Opus, 1978, s. 36 – 39.

- NOVÁČEK, Zdenko: Ohlas racionalizmu a domáci umelci. In: *Hudba v Bratislave*. Bratislava: Opus, 1978, s. 45 – 49.
- SAS, Ágnes: Georg Druschetzky. In: FINSCHER, Ludwig (ed.): *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*. Kassel: Bärenreiter, zv. 5, ²2001, stl. 1446 – 1452. ISBN 3-7618-1115-2
- SAS, Ágnes: Chronology of Georg Druschetzky's Works Preserved in his Estate. In: UJFALUSSY, József (ed.): *Studia Musicologica*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1989, s. 161 – 215.
- SAS, Ágnes: *Johann Evangelist Fuss (1777 – 1819) Lieder und Gesänge. (Musicalia Danubiana 21.)* Budapest, 2005. ISBN 963-7074-89-9
- SAS, Ágnes: The Life and Works of János Fusz. In: *Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1999, s. 19 – 58.
- SHERMAN, Charles. H. – THOMAS, T. Donley: *Johann Michael Haydn (1737 – 1806): A Chronological Thematic Catalogue of His Works*. Stuyvesant; New York: Pendragon Press, 1993.
- SCHWARZ-DANUSER, Monika: Melodram. In: FINSCHER, Ludwig (ed.): *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*, Kassel: Bärenreiter, zv. 6, ²1997, stl. 67 – 99. ISBN: 9783761811078
- STEIN, Louise-Kathrin: Calderonia Semi-opera. In: *Songs of mortals, dialogues of the gods. Music and Theatre in Seventeenth-Century Spain*. Oxford University Press, 1993.
- WEINMANN, Alexander – FRAME, Damian: Druschetzky. In: SADIE, Stanley (ed.): *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. New York: Oxford University Press, Inc., 2001, s. 617 – 618. ISBN 13 978-0-19-517067-2

Pramene a online databázy

- BAUMGARTEN, Karl Friedrich: *Perseus and Andromeda*. RISM. Répertoire International des Sources Musicales. [Cit. 2021-04-10.] Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=2&identifier=251_SOLR_SERVER_108503571>.
- BENDA, Friedrich: *Perseus und Andromeda*. RISM. Répertoire International des Sources Musicales. [Cit. 2021-04-10.] Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=6&identifier=251_SOLR_SERVER_1026861415>.
- CREMERI, Anton: *Andromeda und Perseus* (libretto). [Online.] Library of Congress. [Cit. 2021-03-15.] Dostupné na internete: <<https://www.loc.gov/resource/musschatz.14235.0/?sp=9>>.
- DRUŽECKÝ Jiří. [Heslo.] In: *Český hudební slovník osob a institucí*. [Online.] [Cit. 2021-03-20.] Dostupné na internete: <https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record_record_detail&id=1576>.
- DRUSCHETZKY, Georg: *Mechmet+Marcia* (Ms. mus. 1.618+ Ms. mus. 1.620/a-1, a-2, a-3, b). National Széchényi Library, Budapest.
- DRUSCHETZKY, Georg: *Opera* (Ms. Mus. 1.618). National Széchényi Library, Budapest.
- FRAME, Damian: *The Harmoniemusik of Georg Druschetzky (1745 – 1819)*. [Doctoral Thesis.] [Online.] [Cit. 2021-04-10.] Belfast: Queen's University, 1993. Dostupné na internete: <https://pureadmin.qub.ac.uk/ws/portalfiles/portal/221389616/Frame_DA_1993_The_Harmoniemusik_of_Georg_Druschetzky_Vol_I.pdf>.
- FRIES, Moritz Graf von: *Romulus und Remus*. RISM. Répertoire International des Sources Musicales. [Cit. 2021-04-12.] Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=1&identifier=251_SOLR_SERVER_1037639599>.
- FUSZ, János: *Arie: Aus dem melodram Isaak* (VI 12266 (Q 5600)). Musikverein Gesellschaft der Musikfreunde in Wien. [Katalog.] [Cit. 2021-04-12.] Dostupné na internete: <<https://www.katalog.a-wgm.at/PSI/redirect.psi>>.
- HADELN, Nancy von: *Perseus*. RISM. Répertoire International des Sources Musicales. [Cit. 2021-04-10.] Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=2&identifier=251_SOLR_SERVER_1411307816>.
- Katalog. [Online.] Musikverein Gesellschaft Der Musikfreunde in Wien. Fusz, János. [Heslo.] [Cit. 2021-05-18.] Dostupné na internete: <<https://www.katalog.a-wgm.at/PSI/redirect.psi>>.

- KOMORZYNSKI, Egon von: Cremeri Anton. In: *Allgemeine Deutsche Biographie* 47. [Online.] [Cit. 2021-04-12.] 1903, s. 553 – 556. Dostupné na internete: <<https://www.deutsche-biographie.de/sfz8936.html>>.
- Leonardo und Blandine*. [Online.] [Libretto.] Library of Congress. [Cit. 2021-04-12.] Dostupné na internete: <<https://www.loc.gov/resource/musschatz.17055.0/?sp=4>>.
- Die Oper in Italien und Deutschland zwischen 1770 und 1830, Leonardo und Blandine*. [Cit. 2021-04-12.] Dostupné na internete: <<https://www.operndb.uni-mainz.de/opern/fassungen?page=3>>.
- Melodrama. [Heslo.] In: CHISHOLM, Hugh (ed.): *The Encyclopaedia Britannica: A Dictionary of Arts, Sciences, Literature and General Information*. [Online.] Cambridge: Cambridge University, 11. vydanie, zv. XVIII., 1911, s. 96. [Cit. 2021-06-05.] Dostupné na internete: <<https://archive.org/details/encyclopaediabri18chisrich/page/96/mode/2up>>.
- MICHALKOVÁ, Ľudmila: *Tradícia a inovácia v koncepte hudobnodramatických kompozícií Antona Zimmermanna*. [Online.] [Cit. 2021-04-10.] Bratislava: VŠMU, 2012, s. 1 – 19. Dostupné na internete: <http://www.accentusmusicalis.eu/sk/pdf_downloads/wiss_sk_monografia/amus_vsmu_ludmila_michalkova_monografia_sk.pdf>.
- PEPUSCH, Johann Christoph: *Perseus and Andromeda*. RISM. Répertoire International des Sources Musicales. [Cit. 2021-04-10.] Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=4&identifier=251_SOLR_SERVER_234113670>.
- Preßburger Zeitung* 17. 2. 1787. [Online.] DIFMOE. Digitales Forum Mittel- und Osteuropa. [Cit. 2021-03-10.] Dostupné na internete: <<https://www.difmoe.eu/view/uuid:ff9a15f0-e94f-11de-b811-000d606f5dc6?page=uuid:de5da1f0-e88b-11de-9b8b-000d606f5dc6>>.
- Preßburger Zeitung* 27. 12. 1817. [Online.] DIFMOE. Digitales Forum Mittel- und Osteuropa. [Cit. 2021-06-22.] Dostupné na internete: <<https://www.difmoe.eu/d/view/uuid:9420c2c2-559d-42a3-ab0f-080022953563?page=uuid:7e287417-acb5-4024-967e-28a10b-6db33a>>.
- TOST, Franz (František) Xaver. [Online.] In: *Oesterreichisches Musiklexikon online*. [Cit. 2021-04-15.] Dostupné na internete: <https://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_T/Tost_Franz.xml>.
- TOST, Franz Xaver: *The Tyrolese song of Liberty*. [Online.](RISM A/I TT 1026b). Universitäts- und Landesbibliothek, Bonn. [Cit. 2021-04-16.] Dostupné na internete: <<https://digitale-sammlungen.ulb.uni-bonn.de/urn/urn:nbn:de:hbz:5:1-286485>>.
- WEBER, Simon Peter: *Aufruf an Ungarns edle Söhne*. [Online.] (281937-A FID MAG). Österreichische Nationalbibliothek, Viedeň. [Cit. 2021-04-15.] Dostupné na internete: <http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ200901801>.
- WEBER, Simon Peter: *Der edle eifer, oder: Wir ziehen in den Krieg* (libretto). [Online.] Books.google.sk [Cit. 2021-04-16.] Dostupné na internete: <https://books.google.sk/books?id=do7YJfPqspoc&printsec=frontcover&hl=sk&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false>.
- WINTER, Peter: *Leonardo und Blandine*. [Online.] (Mus.ms. 3647). Bayerische Staatsbibliothek, Mnichov. [Cit. 2021-04-14.] Dostupné na internete: <<https://daten.digitale-sammlungen.de/0006/bsb00060211/images/index.html?id=00060211&groesser=&fip=xsqrseayasdase-ayafsdwrweayaeyaweq&no=23&seite=5>>.
- ZIMMERMANN, Anton: *Andromeda und Perseus*. RISM. Répertoire International des Sources Musicales. [Cit. 2021-03-10.] Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=9&identifier=251_SOLR_SERVER_1931609323>; <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=8&identifier=251_SOLR_SERVER_1533300646>; <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=6&identifier=251_SOLR_SERVER_360923194>; <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=1&identifier=251_SOLR_SERVER_983585688>; <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=2&identifier=251_SOLR_SERVER_97582986>;

<https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=4&identifier=251_SOLR_SERVER_1232892437>.

ZIMMERMANN, Anton: *Andromeda und Perseus*. [Online.] IMSLP. International Music Score Library Project/Petrucci Music Library. [Cit. 2021-03-12.] Dostupné na internete:

<https://ks4.imslp.net/files/imglnks/usimg/f/f4/IMSLP626644-PMLP1006192-zimmermann_andromedaundperseus.pdf> .

ZIMMERMANN, Anton: *Leonardo und Blandine*. [Online.] (DMS O. 67282). Staatsbibliothek zu Berlin. [Cit. 2021-04-14.] Dostupné na internete: <<https://digital.staatsbibliothek-berlin.de/werkansicht/?PPN=PPN655753850>>.

ZIMMERMANN, Anton: *Narcisse et Pierre*. RISM. Répertoire International des Sources Musicales. [Cit.2021-03-10.] Dostupné na internete: <https://opac.rism.info/metaopac/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=15&identifier=251_SOLR_SERVER_2106999481>.

ZIMMERMANN, Anton: *Narcisse et Piere* (Sig.: Zimmermann 17). Fürst Thurn und Taxis Hofbibliothek und Zentralbibliothek, Regensburg.

SUMMARY

Music-scenic Works by Composers in Bratislava (Posonium/Preßburg/Pozsony) in the Period of Classicism and Accessibility of their Preserved Sources

*Several music-dramatic works were staged in Bratislava in the Classical period, e. g. the singspiel *Narcisse et Pierre* and melodrama *Andromeda und Perseus* by Anton Zimmermann; singspiel *Der edle Eifer* by Franz Xaver Tost; melodrama *Abraham und Isaak (Isaak)* and opera *Romulus und Remus* by Johann Evangelist Fuss (János Fusz). At present the continuing research of these works can be grounded in a wider amount of music-historical sources thanks to digitization of the preserved music-dramatic works in a number of European libraries and archives, as well as within the international music database RISM. On the basis of a thorough monitoring of currently accesible musical sources of music-dramatic works by Anton Zimmermann, Georg Druschetzky, Franz Xaver Tost and Johann Evangelist Fuss (János Fusz) we can confirm that the composers belong among significant Central-European composers. With their music-dramatic pieces they greatly contributed to the development of the musical life in Bratislava (Posonium/Preßburg/Pozsony) in the Classical period.*